

ВИКЛАДАЧ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ДИЗАЙН-ОСВІТИ ЯК ПЕДАГОГ-ЕТНОФОР

В. П. Тищенко – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дизайну Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна», головний науковий співробітник відділу діагностики обдарованості Інституту обдарованої дитини НАПН України

Круглий стіл «Професійний розвиток викладача закладу вищої освіти: від теорії – до практики» (5.12.2024 р.)

Передмова

- ▶ Ознаки глобалізаційного процесу виявляються не тільки в політиці, економіці, праві, але й у таких сферах як мистецтво, освіта, наука. Культурно-освітня глобалізація призводить до того, що популярними міжнародними культурними й освітніми явищами поглинаються національні особливості різних видів архітектонічної творчості: архітектури, декоративно-прикладного мистецтва і дизайну.
- ▶ Кабінету Міністрів України підготував постанову «Про внесення змін до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти» (від 30 серпня 2024 р. № 1021). Згідно з Міжнародним стандартом класифікації освіти наукову галузь 023 «Культура і мистецтво» удосконалено гуманітарними науками. Нині це В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки» (в т.ч. психолого-педагогічні). Важлива зміна сталася у спеціальностях наукової галузі В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки». В3 – це спеціальність «Декоративне мистецтво і ремесла», яку виокремлено вперше. Така спеціальність є основою для становлення і розвитку національного дизайну України.
- ▶ Уникнути поглинання національно своєрідного формотворення і декору етнокультурного середовища і національного освітнього простору можна завдяки технологіям педагогічного проектування (навчального, художнього, технічного, комп'ютерного), якими покликаний оволодіти сучасний педагог-етнодизайнер.

**У якій галузі знань можливе таке інтуїтивне осяяння:
«Ми не отримали Землю в спадщину від батьків.
Ми взяли її в борг для наших дітей»**

Установлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом національних особливостей майбутніх поколінь є основним положенням Концепції сталого розвитку, що підтримується в освіті **етнодизайном/фолк дизайном (народним проєктуванням)**

Дизайнери-етнофори покликані забезпечувати **сталий розвиток** історико-етнографічних територій, розміщених на геологічних середовищах - частинах земної кори, що взаємодіють із елементами ландшафту, атмосферою та поверхневими водами і можуть зазнавати негативного впливу техногенної або позитивного впливу дизайн-діяльності людини.

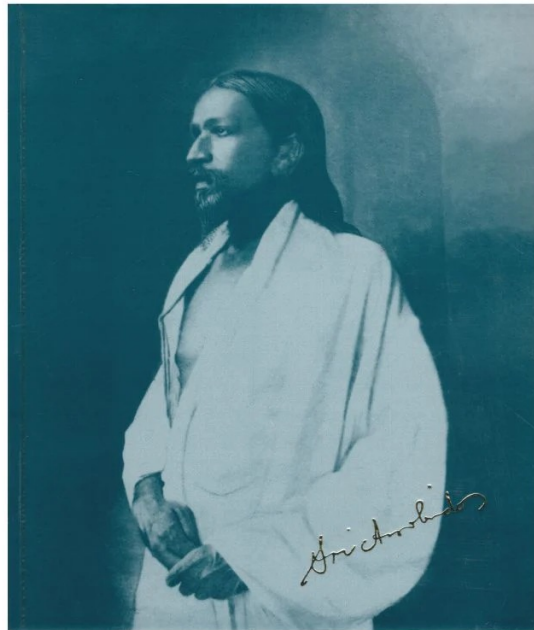
У якій галузі знань формується компетентність дизайнера, етнодизайнера, етнофора-дизайнера?

Етнофор (від *грец.* *ethnos* – плем'я, народ; фор, форос «той, хто несе на обох боках») – носій етнічної культури і національної психіки, що підтримуються *архітектонікою* (композиційною довершеністю етно-культурних форм і декору) та інтонацією напівзабутої етнічної мови, мелодики етнічної пісенності, барв і пахоців етнічної природи, смаків етнічної кухні тощо. Ці етно-символічні сили живлять душу і зміцнюють дух єства етнофора.

Дизайнер-етнофор (етнодизайнер) - це фахівець у галузі етнодизайну, який спеціалізується на творчому переосмисленні та адаптації етнічних мотивів, символів, форм і традицій у сучасному дизайні, застосовуючи традиційні і сучасні цифрові технології проєктної творчості.

Компетентність етнофора-дизайнера формується в освіті з етнодизайну і цифрових технологій у галузі знань

Sri Aurobindo

The Ideal of Human Unity

Шрі Ауробіндо: За останні кілька століть людський розум під впливом природничих наук став механізованим та орієнтованим на зміни за допомогою зовнішніх засобів, а не внутрішнього перетворення. **Освіта, позбавлена етнічної культури є невіглаством. Результатом освіти, позбавленої етнічної культури, є матеріальна засліпленість.**

Ідеал єдності людства може бути досягнутий лише через духовне перетворення, перехід людства від **егоцентричної до духоцентричної свідомості.** Освіта з етнодизайну спрямовується на благородний прагматизм, який керується, підноситься і освячується духовною культурою та знаннями.

Ідеї Шрі Ауробіндо гармонійно поєднуються із сучасними підходами до освіти, які орієнтовані на розвиток етнічної свідомості та збереження культурної спадщини. Вони можуть стати основою для розробки інноваційних методик, що поєднують традиції та інновації.

Етнометодологія у контексті урядової постанови

Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти» (від 30 серпня 2024 р. № 1021)

- ▶ *Галузь знань В: «Культура, мистецтво та гуманітарні науки».*
- ▶ *В2 Дизайн; В3 Декоративне Мистецтво і ремесла. В4 Образотворче мистецтво і реставрація*

- ▶ *Етнометодологія* - це універсальний
- ▶ метод етнографії, спрямований на
- ▶ дослідження традиційних культур
- ▶ етнічних спільнот, зокрема,
- ▶ української; вивчення своєрідних
- ▶ культурних традицій історико-
- ▶ етнографічних регіонів, національної
- ▶ рефлексії українського етнотипу,
- ▶ що здійснює етнокультурну
- ▶ взаємодію із місцевим геологічним
- ▶ середовищем і міжкультурну
- ▶ комунікацію із іншими етносами.

Історико-етнографічних регіонів – 15; історико-етнографічних підрегіонів 20.

Ключові слова Закону України «Про народні художні промисли» (законодавче підґрунтя для етнічно зорієнтованої системи дизайн-технологічної освіти)

- ▶ **Типовий зразок виробу народних художніх промислів** – це виріб, що віднесений до виробів народних художніх промислів і рекомендований до виробництва.
- ▶ **Серійний виріб народних художніх промислів** – це виріб народних художніх промислів, виконаний за типовим зразком у варіантному виконанні.
- ▶ **Творче варіювання** – одна із форм прояву творчості майстра народних художніх промислів, метод відтворення типового зразка виробу народного художнього промислу, який передбачає внесення змін у композиційне, колірне, пластичне та інше художнє рішення виробу, що не спричиняють зниження художнього рівня і якості виготовлення виробу народного художнього промислу в порівнянні з його типовим зразком
- ▶ **Етнодизайн етнофора** – це творче варіювання типових зразків художніх виробів для їх серійного виробництва

Стан українського національного дизайну у ЗВО

Український національний дизайн міг би стати унікальною системою проєктно-художньої творчості,

- **коли б** його становлення і розвиток зумовлювалися етнодизайном/фолк дизайном у закладах вищої освіти;
- **коли б** освіта з етнодизайну поєднувала традиційні техніки і технології декоративного мистецтва і ремесел та сучасні дизайнерські практики і технології предметної, доповненої та віртуальної реальностей;
- **коли б** дизайн-освіта України була неперервною і спрямованою на розвиток українського національного дизайну і національної культури;
- **коли б** етнодизайн мав місце в етнології («утилітарній етнографії»), а етнометодологія була теоретичною основою;
- **коли б** існував стандарт вищої освіти України зі спеціальності **«Етнодизайн: декоративне мистецтво, ремесла і цифровий дизайн».**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства
освіти і науки України
24.05. 2019 р. № 725

СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ Перший (бакалаврський) рівень
(назва рівня вищої освіти)

СТУПІНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ Бакалавр
(назва ступеня вищої освіти)

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 02 Культура і мистецтво
(шифр та назва галузі знань)

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 023 Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація
(код та найменування спеціальності)

Видання офіційне

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Київ

2019

Стан національного дизайну України у профільній освіті

25 липня 2024 року Уряд ухвалив Державний стандарт профільної середньої освіти (для 10–12-х класів).

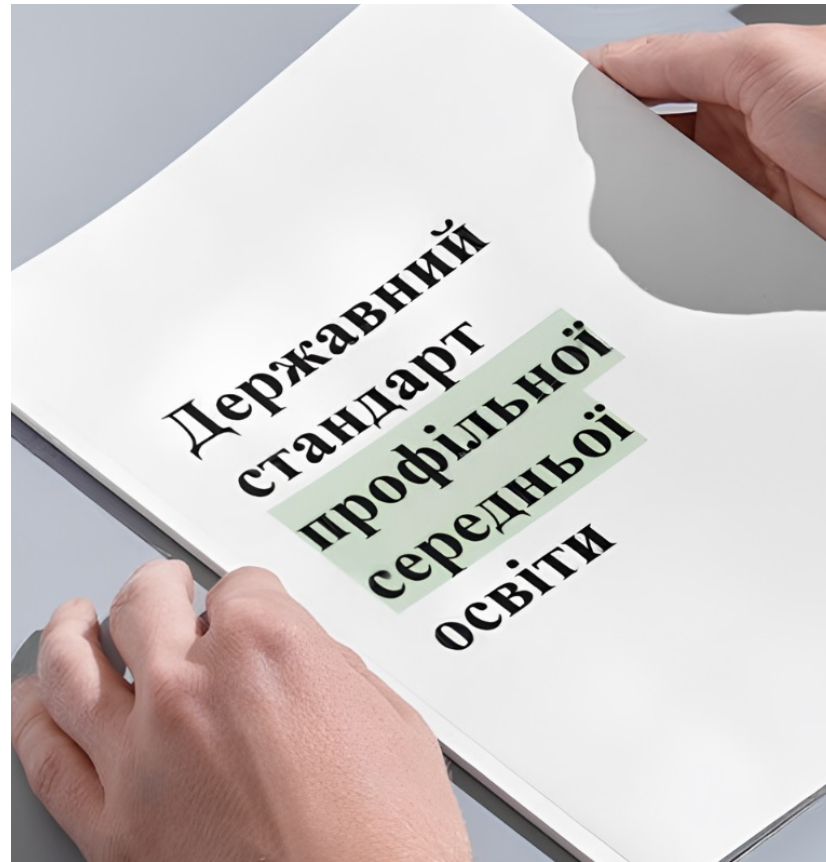
Навчання на основі Державного стандарту профільної середньої освіти, починаючи з 2027 року, провадитимуть:

- заклади загальної середньої освіти за академічним спрямуванням;

- заклади професійної (професійно-технічної) освіти за академічним та/або професійним спрямуванням;

- класи (групи) закладів фахової передвищої освіти, закладів спеціалізованої освіти (у частині загальної середньої освіти).

У стандарті давно знайома педагогам сукупність компетентностей, що не містять дизайну. Натомість є «компетентність з інноваційності», а не технологій і дизайну, мистецтва і дизайну, сутністю яких і є **інноваційність** - ключова компетентність, необхідна для успішного життя та професійної діяльності як здатність генерувати нові ідеї, впроваджувати їх у життя, адаптуватися до змін та створювати щось унікальне.

Зарубіжна дизайн-освіта/Design Education

Дизайн-освіта: навчання, викладання та дослідження з наукового напрямку “Дизайн”; різновид професійної освіти, що забезпечує підготовку фахівців з *технології дизайну та мистецтва і дизайну*, інтелектуальний зміст яких спрямований у майбутнє

Дослідження

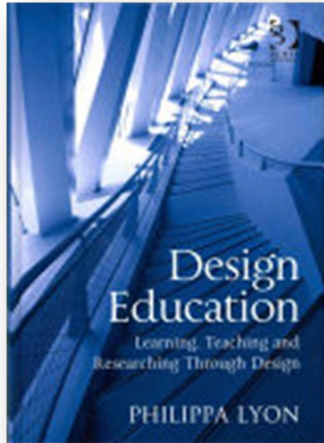
Методологія

Викладання

Дизайн-освіта у школах Міжнародного Бакалаврату (ІВ)

До базових навчальних дисциплін шкіл Міжнародного Бакалаврату віднесено такі:
Мистецтво і дизайн (1), Технологія і дизайн (2).

Метою міжнародних шкіл ІВ Великобританії є ***Expressive Art & Design*** (креативний розвиток, експресивне, емоційно-виразне, художньо-образне самовираження) учнів.

В Інституті Пратта Нью-Йорка учні, що навчаються за програмою галузі мистецтва та дизайну, поєднують художню і дизайнерську освіту, щоб отримати початкову атестацію з візуальних мистецтв (К-12). Вони зорієнтовані на застосування ***мистецтва і дизайну*** у соціальних змінах і трансформаціях, експериментування з новими ідеями та матеріалами.

Етнотдизайн як проста функціональна культурно-мистецька система у ЗВО

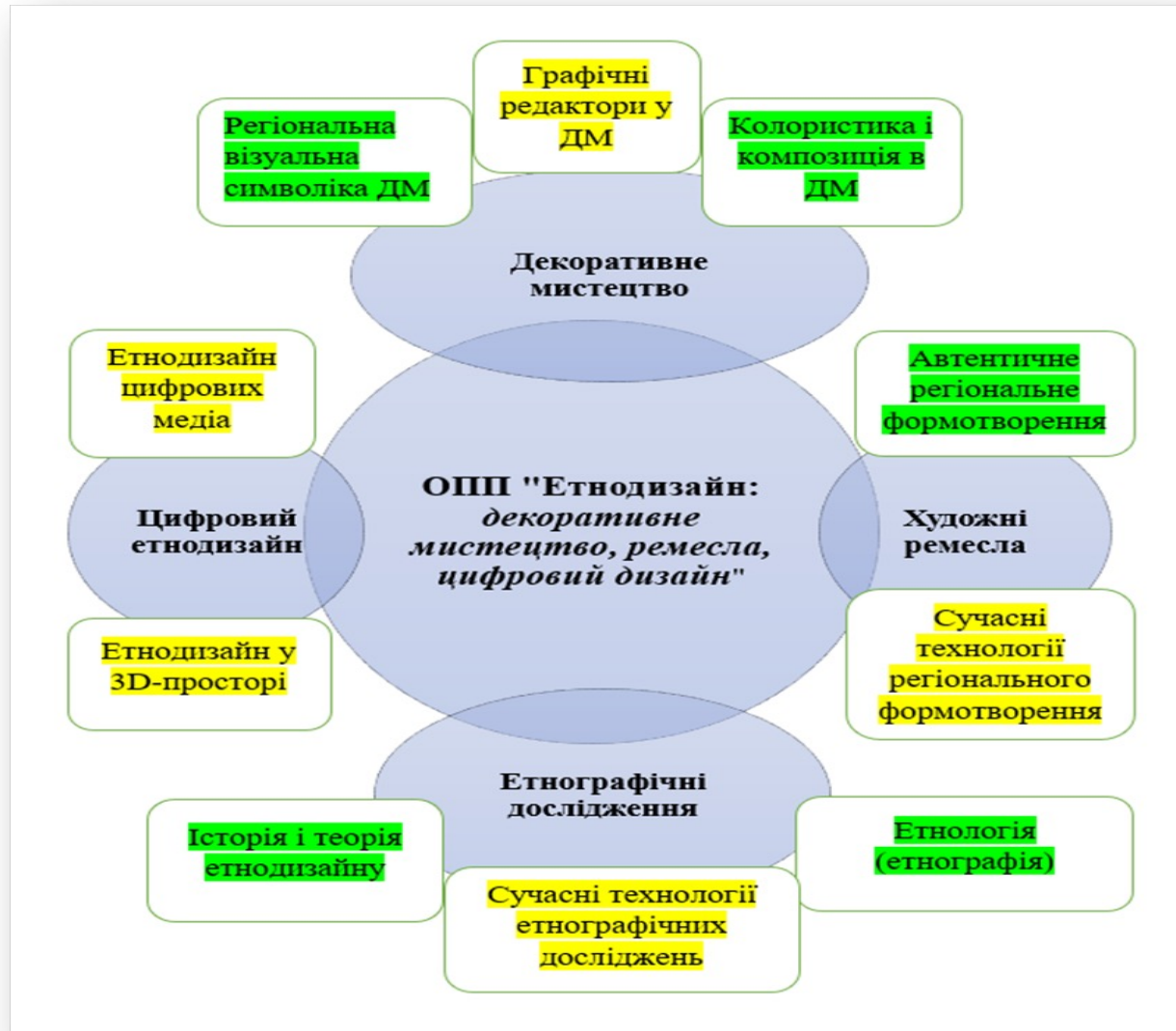
Етнодизайн у підготовці вчителів трудового навчання і технологій

Проект ОПП «Етнодизайн: декоративне мистецтво, ремесла і цифровий дизайн»

- ▶ **Мета освітньої програми:** Формування компетентностей у студентів, які дозволять інтегрувати традиційні художні практики декоративного мистецтва та ремесел із сучасними технологіями цифрового дизайну, забезпечуючи підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних до інноваційної діяльності, збереження культурної спадщини та створення конкурентоспроможної продукції в галузі культури, мистецтва та дизайну.
- ▶ **Завдання програми включають:**
- ▶ **Освітній компонент:** забезпечення теоретичних знань у сфері історії мистецтва, технологій декоративного мистецтва та основ цифрового дизайну.
- ▶ **Практичний компонент:** розвиток практичних навичок у створенні декоративно-ужиткових виробів, ремісничих технік, інтеграції сучасних цифрових інструментів у художній процес.
- ▶ **Інноваційний компонент:** формування здатності використовувати новітні технології (3D-моделювання, графічні редактори, програмування) для реалізації творчих проектів.
- ▶ **Культурологічний компонент:** популяризація етнодизайну та збереження традиційних художніх технік у сучасному контексті.
- ▶ **Професійний компонент:** підготовка до ефективної діяльності в різних сферах дизайну, створення візуальних продуктів та інтерактивного контенту.
- ▶ Ця програма орієнтована на розвиток творчих, інтелектуальних і технічних здібностей, необхідних для гармонійного поєднання традиційних форм мистецтва з інноваційними підходами цифрового дизайну.

Освітні компоненти ПП «Етнодизайн: декоративне мистецтво, ремесла і цифровий дизайн»

Додаткові освітні компоненти і красзнавчі музеї

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
Державний університет інфраструктури та технологій (Київ)
Полтавська обласна державна адміністрація
Полтавська академія неперервної освіти
ім. М.В. Остроградського
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського
Полтавський художній музей (галерея мистецтв) імені Миколи Ярошенка
Academia Humanistyczno-Ekonomiczna (Польща)
Towarzystwa Pedagogiki Filozoficznej im. Bronisława F. Trentowskiego (Польща)
Науково-культурологічне українське товариство «Країни» (США)
Міжнародна організація об'єднаних українських громад Канади
«Четверта хвиля» (Канада)

ЕТНОДИЗАЙН У КОНТЕКСТІ ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Збірник наукових праць
КНИГА ПЕРША

Інтер'єр та екстер'єр Полтавського краєзнавчого музею (будинок Полтавського губерньського земства, 1903-1908 рр.). Проект архітектора-художника В. Кричевського.

ОПП відповідає зарубіжній етнодизайн-освіті

► *Університет Брайтона, Великобританія:*

► 3D дизайн і ремесло

► Дизайн для цифрових медіа

► Історія мистецтва та дизайну

► **93% студентів позитивно ставляться до викладання цього курсу, (національне опитування студентів 2024 року)**

Основними предметами програм бакалаврату є 3D матеріали і технології (3D materials and technologies), сучасний комп'ютерний дизайн і виробництво (advanced computer-aided design and manufacturing), виробництво зображень (image production), обробка і створення фільмів (manipulation and film making), а також фундаментальні аспекти типографіки і графічного макету. На програмах студентів вчать як вмінню малювати (**вручну або на комп'ютері**), так і теоретичного курсу дизайну.

Комп'ютерні технології етнодизайну у закладах дизайн-освіти

Adobe Illustrator - програма для векторного малювання (елементів дизайну в етнічному стилі).

CorelDRAW - програма для векторного малювання (деталей українського народного дизайну та інших етнічних мотивів).

SketchUp - програма для тривимірного моделювання (реалістичних візуалізацій етнічного дизайну та архітектури).

Artisan for SketchUp - це плагін до SketchUp (складні орнаменти та різні геометричні форми).

AutoCAD - програма для проектування та малювання (технічних креслень та планів для етнічного дизайну та архітектури).

Inkscape - програма для векторного малювання (деталей українського народного дизайну та інших етнічних мотивів).

GIMP - програма для редагування фотографій та графічного дизайну (етнічного дизайну на базі фотографій та інших зображень).

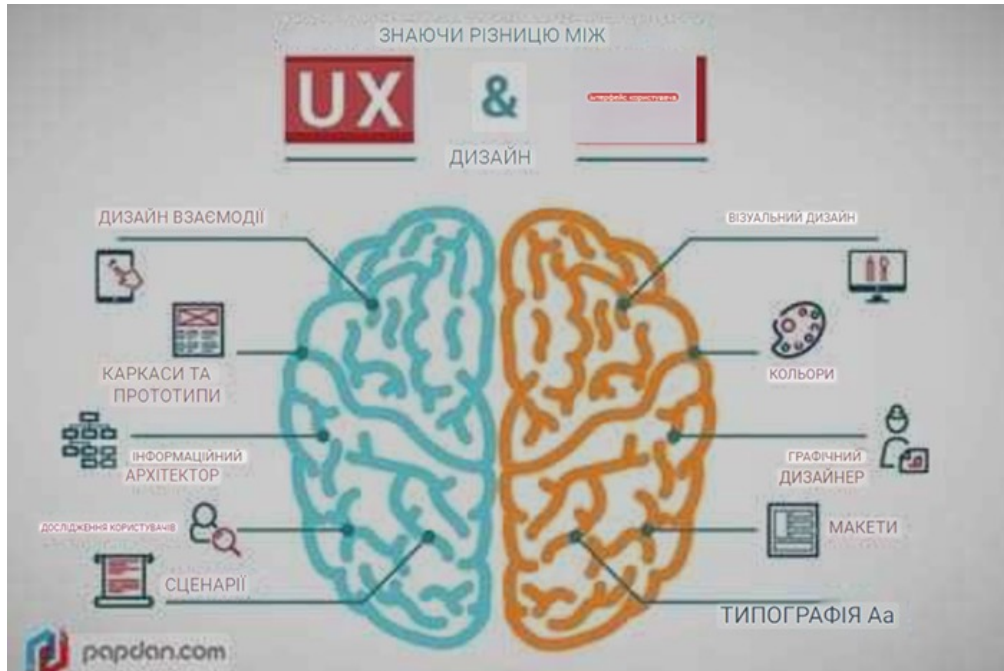
Ethnos 6 - програма для створення традиційних візерунків та орнаментів з різних культур.

Комп'ютерні технології етнодизайну у закладах дизайн-освіти

- ▶ **FolkArt** - це програма для створення візерунків та дизайнів в народному стилі.
- ▶ **Vectorian Giotto** - це програма для створення векторної графіки, що містить багато народних елементів та орнаментів.
- ▶ **Embroid** - програма для створення вишивки.
- ▶ **Blender** - програма для створення 3D моделей (складних об'єктів та сцен у етнічному дизайні).
- ▶ **Adobe Photoshop** - програм для редагування та створення растрової графіки, що використовується для створення елементів дизайну в етнічному та фолк стилі.

Міні-словник сучасного візуального дизайнера і етнодизайнера

Візуальний дизайнер
Мультимедійний дизайнер (художник-аніматор, моушн-дизайнер)
Дизайнер інтерфейсів (UI)
Дизайнер ігор (гейм-дизайнер)
Дизайнер досвіду користувача (UX)
Дизайнер мобільних додатків
Дизайнер доповненої реальності (AR/ей-ар)
Дизайнер віртуальної реальності (VR/ві-ар)

Ліва півкуля (UX-дизайн): дизайн взаємодії, каркаси та прототипи, інформаційна архітектура, дослідження користувача, сценарії.

Права півкуля (UI-дизайн): візуальний дизайн, кольори, графічний дизайнер, макети, типографіка

Типи українських етнодизайнерів

Тоновий малюнок

Г. Нарбут

Проектно-художня творчість дизайнерів-етнофорів «Зелені трикутники» (*Green triangle*)

В етнодизайнерів типу «зелені трикутники» домінує *практичний інтелект*. Їхній дизайн природний, натуральний, тактильний, енергетичний, “живий”, береже вібрації природних стихій, розкриває природні властивості матеріалу. В об’єктах, що проектуються етнодизайнерами з практичним інтелектом, є історія, що базується на традиції, «етнічна пам’ять», енергія, яка виходить від природи і людських рук.

• Victoria Yakusha, Yuriy Ryntovt, Olena Shabalas, Inna Pedan, DEVOHOME

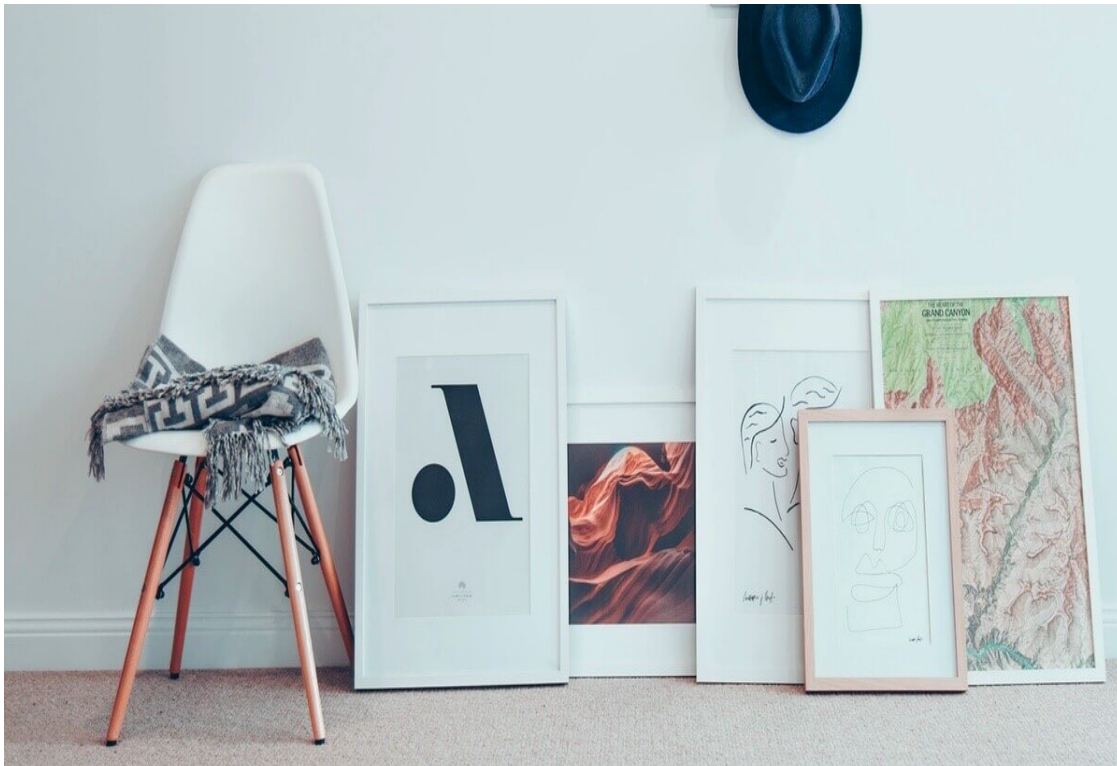
Їхні проектні ідеї зумовлюються геологічним середовищем історико-етнографічних регіонів України: місцевими матеріалами, техніками формотворення і декорування, притаманними етнодизайну (folk design), екологічному дизайну, що поєднує в собі традиційні матеріали і національну спадщину.

Це дизайнери сталого розвитку .

*Їхні домінуючі природні здібності:
натуралістична, просторова, тілесно-кінестетична.*

Проектно-художня творчість дизайнерів-експериментаторів “Чорні квадрати” (Black square)

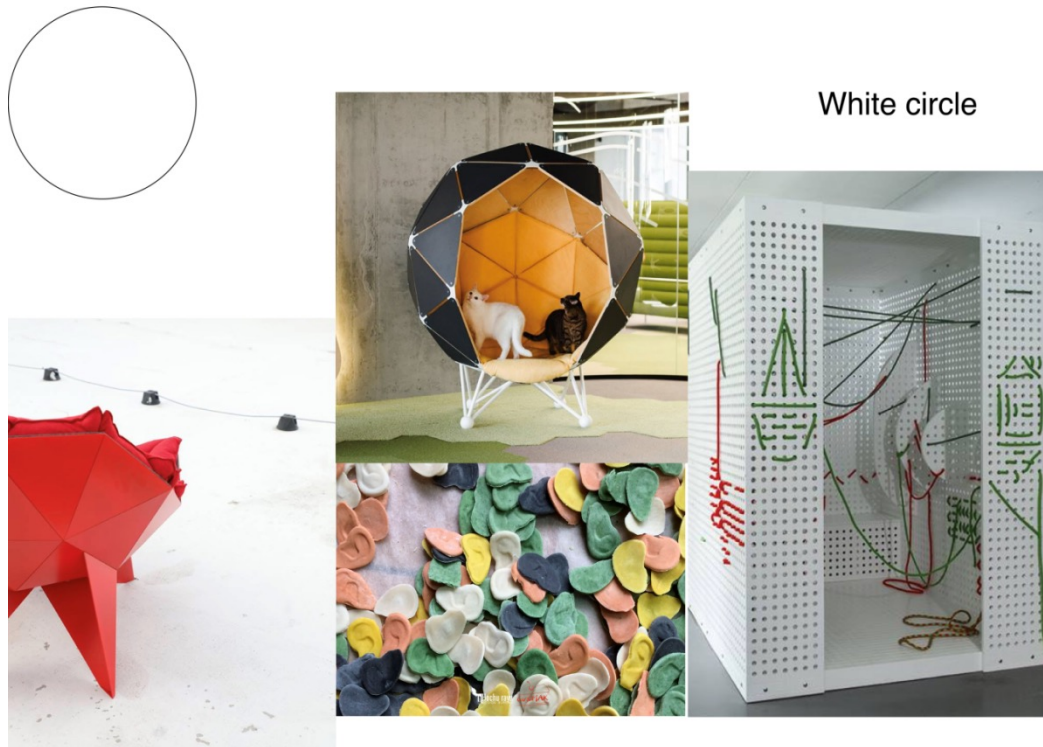
Це дизайнери з домінантою *знаково-символічного інтелекту*. Вони знайшли чітку форму свідомості. Їхня мова — символізм змісту, що превалює над вибором матеріалів для предмету. Вони створюють предмети-коди, «предмети-меседжі» (послання), інформація,

що міститься в стислому вигляді, «говорить» формою, кольором або символами. Як в чорному квадраті — символі супрематизму — у знаках-формах міститься все. У чорному квадраті можна видобути будь-який сенс і будь-яку форму. ***Це дизайнери цифрового мистецтва. Їхні домінуючі природні здібності: музична, математична, лінгвістична.***

Проектно-художня творчість дизайнерів-експериментаторів типу “Біле коло” (White circle)

- ▶ Це дизайнери з домінантою *емоційного інтелекту*.

White circle

Біле поле – уособлення “веселкового спектра”, вічного пошуку. Цікавість, допитливість — це характерна риса «білих» дизайнерів. Вони легко трансформуються, гнучко реагують на внутрішні і зовнішні запити. Вільно вибирають будь-які теми, форми, інструменти, матеріали, не віддаючи переваги чомусь одному. Дизайнери білого поля надзвичайно продуктивні. **Це дизайнери з такими природними здібностями: надособистісною (екзистенційною), міжособистісною (інтерперсональною), внутрішньо-особистісною (інтроперсональною).**

- HOCHU RAYU, Valeriy Kuznetsov, ODS2, MZPA and others

Українська креативна індустрія етнодизайну

- ▶ *Україноцвіття*
- ▶ *(етнодизайн маркетри*
- ▶ *Романа Тиценка, випускника художньо-промислового технікуму, а нині Академії імені Михайла Бойчука)*

- ▶ **Дизайнери з різних куточків України складають новий креативний атлас для Європи —**

- ▶ ***від українського бароко до футуристичного мінімалізму.***

Цифровий етнодизайн Японії

У Токіо відкрився перший у світі Музей цифрового мистецтва, що вражає уяву. Його створювали сотні художників і науковців. Експонати Музею цифрового мистецтва “перетікають” один в одного і взаємодіють між собою та з глядачем.

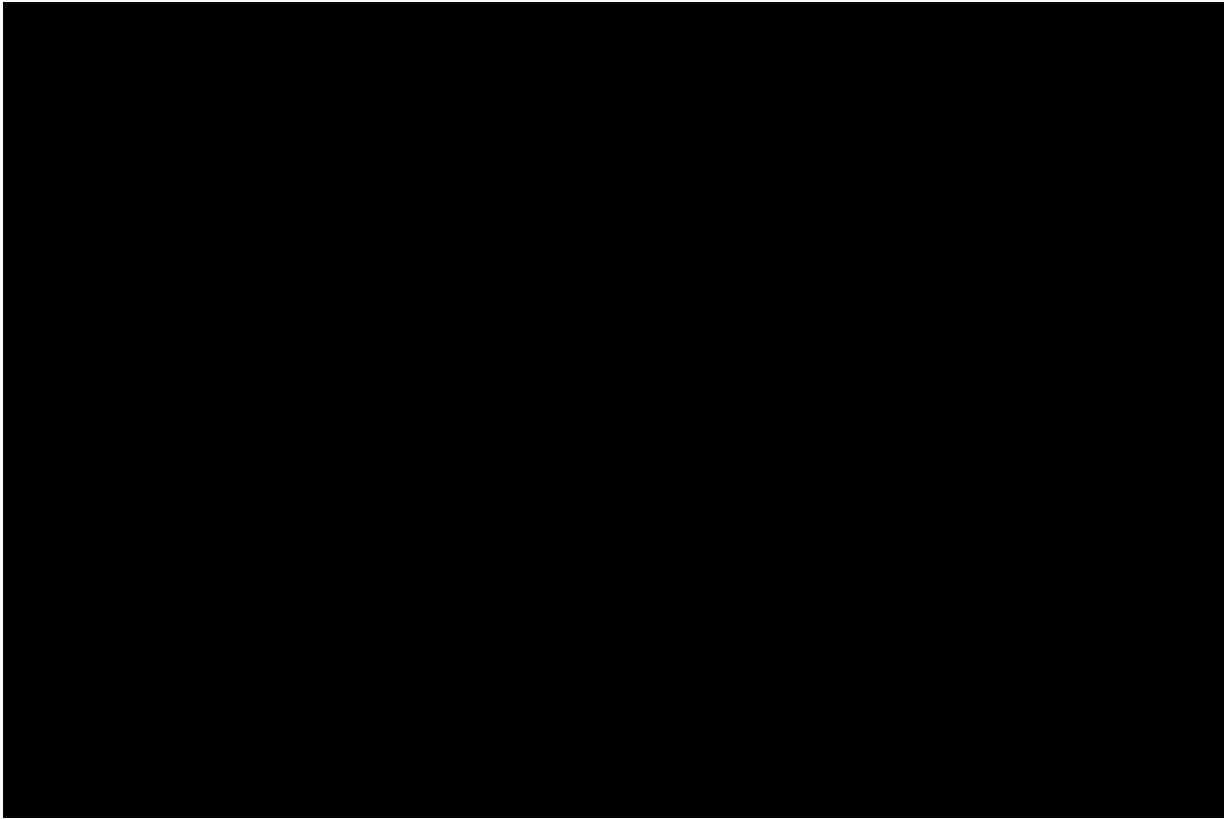
У творах художників і вчених з цифрового мистецтва поєднуються проєкції, звуки і ретельно продумані віртуальні простори різних середовищ. Казкова фантазія та уява межують з реальністю.

У Японії учнівська молодь цифрові технології вивчає *у коледжах мистецтва і наук.*

Science Art як науково-мистецький синтез: наукове мистецтво/мистецька наука

- ▶ Сьогодні у науковій і мистецькій діяльності мають місце нові поняття: цифрові портрети, цифрові ландшафти, цифрові інтер'єри, цифрова анімація, цифрова трансформація тощо. Цифрові портрети, пейзажі, райдужні світлопади в інтер'єрах подано нижче.

Тименко В.П. Професійне самовизначення дизайн-обдарованих учнів ліцеїв.
[Електронний ресурс]: <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-7E1E90D6C0C1B/list-211469C1327>

Дякую за увагу!